

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi ödülü sahibidir. Son kitabı Serbest Düşüş: Serbest Piyasalar ve Küresel Ekonominin Batışı, yeni bir sonsöz ile kâğıt kapaklı olarak Ekim ayında yayımlandı.

JOSEPH E. STIGLITZ

Yeni yıldan her şeye rağmen **ümitli olmak**

Ne yazık ki Avrupa'da ve Amerika'da alınan yeni yıl kararları, yanılttı. Krize yol açan özel sektör başarısızlıklarının ve hovardalıklarına karşı alınacak önlem, kamu sektörünün kemer sıkmasını istemektir! Bunun sonucu kesin bir yavaş toparlanma ve **işsizlik kabul edilebilir seviyelere inene kadar** daha da uzun sürecek bir gecikme olur. Ayrıca rekabetçilikte de bir azalma yaşanır.

Yeni yıl kararları almanın, düşünmenin zamanı geldi. Önceki yıl iyi geçmediğinde, yeni gelen yılın daha iyi olacağını ümit etmenin zamanı...

2010, Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri için hayli kırıklıklarla dolu bir yıl oldu. Balonun patlamasının üzerinden 3 yıl, Lehman Brothers'ın batmasının ardından 2 yılı aşkın süre geçti. 2009'da buhranın eşliğinden dönmüştük ve 2010 sözde geçiş yılı olacaktı ve ekonomi yeniden ayakları üzerine kalkacak, teşvik harcamaları rahatça azaltılabilecekti.

Büyümenin 2011'de biraz yavaşlayabileceği ancak bunun güçlü bir toparlanma yolunda ufak bir engel

olacağı sanılıyordu. Ondan sonra da Büyük Durgunluğa geride kalan kötü bir rüya olarak bakabilecektik. Pazar ekonomisi, tedbirli hükümet eylemleriyle, direncini gösterecekti. Aslına bakılırsa, 2010 kâbus gibiydi. İrlanda ve Yunanistan'daki krizler, euronun yürütülebilirliği hakkındaki soruları ve olası bir moratoryumu gündeme getirdi. İşsizlik, Atlantik'in iki kıyısında da % 10 civarındaki yüksek seviyelerde seyretme inadını sürdürdü. ABD'de ipotek ödeyen hane halklarının % 10'u evlerini çoktan kaybetmiş olmasına rağmen, ipotekli konutların haciz hızı da artıyor gözüküyor.

Ne yazık ki Avrupa'da ve Amerika'da alınan yeni yıl kararları, yanılttı. Krize yol açan özel sektör başarısız-

lıklarının ve hovardalıklarına karşı alınacak önlem, kamu sektörünün kemer sıkmasını istemektir! Bunun sonucu kesin bir yavaş toparlanma ve işsizlik kabul edilebilir seviyelere inene kadar daha da uzun sürecek bir gecikme olur. Ayrıca rekabetçilikte de bir azalma yaşanır.

ACI ÇEKEN KİM OLACAK?

Çin, eğitime, teknolojiye ve altyapıya yatırım yaparak, Avrupa ve Amerika ise kesintiler yaparak ekonomilerini sürdürdü. Politikaçılar arasında, şüphesiz bunun ceremesini en az sesi çıkanlar, yoksullar ve gelecek kuşaklar çektiği için, acı ve çile çekmenin erdemlerini övmek pek moda oldu. Ekonomiye rayında tutmak için bazıları elbette acı çekmek zorunda kalacak ancak giderek bozulan gelir dağılımı, acı çekenin kim olması gerektiği konusunda açıkça fikir veriyor.

Çoğu Amerikalının geliri, bugün, 12 yıl önce olduğundan daha düşük iken, ABD'de bütün gelirin yaklaşık dörtte biri, artık en tepedeki % 1'lik dilime gidiyor. Basitçe söylemek gerekirse, çoğu Amerikalı, pek çok kişinin "Büyük İllimlilik" dediği ancak aslında bütün balonların anası olan dönemde de bir şey paylaşmadı açtı. Masum kurbanlar ve sahte refaktan hiçbir şey

elde etmeyenler, daha fazla acı çekmek zorundalar mı?

Avrupa ve Amerika'nın elerinde, durgunluk öncesindekilerle aynı yetenekli insanlar, aynı kaynaklar ve aynı sermaye var. Bu varlıkların bazılarını fazla değerlendirmiş olabiliyorlar ama büyük oranda hepsi hâlâ orada duruyor. Özel mali piyasalar, krizden önceki yıllarda sermayeyi devasa ölçülerde yanlış tahsis ettiler ve kaynakların yetersiz kullanımından kaynaklanan israf, kriz başladıktan sonra bile daha da arttı. Soru, bu kaynakların yeniden işlenmesini nasıl sağlayacağız?

Borç yeniden yapılandırması, konut sahiplerinin ve bazı durumlarda devletlerin borçlarının defter değerini azaltmak, anahtar olacak. Bu, eninde sonunda gerçekleşecek. Ancak gecikme çok maliyetli ve büyük oranda da gereksiz olacak.

YENİ YILDAN UMUT

Bankalar hiçbir zaman batık krediye izin vermek istemediler ve şimdi de zararları kabul etmek istemiyor. En azından finansal işlem kârları ve kendi kredi verme faizleri ile dibe vurmuş borçlanma maliyetleri arasındaki büyük makas kapanana, sermayelerini yeterli şekilde yeniden yapılandırana kadar. Ancak deneyimlerimizden öğrendiğimiz gibi, borç yapılandırmasından sonra da hayat var. Hiç kimse, Arjantin'in veya başka bir ülkenin 1999-2002 arasında yaşadığı travmayı yaşamak istemez. Ama o ülke, krizden önceki yıllarda da (IMF programları ve kemer sıkma yılları) yüksek işsizlikten, yoksulluk oranlarından ve düşük ve negatif büyümeden sıkıntı çekiyordu.

Arjantin, borç yapılandırması ve devalüasyondan beri, 2003 ile 2007 arasında neredeyse yıllık ortalama % 9 düzeyinde sıra dışı GSYİH büyüme oranları yakaladı. 2009 itibarıyla milli gelir, 2002'de krizdeki en alt noktasının iki katı düzeyinde, kriz öncesi tepe noktasının da % 75 üzerinde bulunuyor.

Aynı şekilde Arjantin'in yoksulluk oranı da krizdeki tepe noktasına göre dörtte üç oranında azaldı ve ülke küresel mali krizi, ABD'den çok daha iyi atlattı. İşsizlik yüksek ancak hâlâ yalnızca % 8 civarında.

Benim "Yeni Yıl'dan umudum işte bu: Bizi bu karmaşanın içine sokan ve şimdi kemer sıkma ve yapılandırmada erteleme isteyen mali sektörün sözde sihirbazlarını dikkate almayı bırakalım ve biraz sağduyu kullanmaya başlayalım. Çekilecek acı varsa, bunun ceremesini krizden sorumlu olanların ve ondan önceki balondan en çok faydalananların çekmesi gerekir.

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2010.

www.project-syndicate.org

Özel mali piyasalar, krizden önceki yıllarda sermayeyi devasa ölçülerde yanlış tahsis ettiler ve kaynakların yetersiz kullanımından kaynaklanan israf, kriz başladıktan sonra bile daha da arttı. Soru, bu kaynakların yeniden işlenmesini nasıl sağlayacağız?